DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)
den 20 juni 1996 *

I mål C-155/94,

angående en begäran enligt artikel 177 i EG-fördraget, från Value Added Tax Tribunal (London), att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga målet mellan

Wellcome Trust Ltd,

och

Commissioners of Customs & Excise,

angående tolkningen av rådets sjätte direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter — Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund (EGT nr L 145, s. 1),

meddelar

* Rättegångsspråk: engelska.

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden D. A. O. Edward samt domarna J.-P. Puissochet, J. C. Moitinho de Almeida (referent), C. Gulmann och P. Jann,

generaladvokat: C. O. Lenz,
justitiesekreterare: byrådirektören L. Hewlett,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— käranden i målet vid den nationella domstolen, genom Andrew Thornhill, barrister, QC, Roger Thomas, barrister, och Julie Anderson, barrister, enligt fullmakt av Cameron Markby Hewitt, solicitor,

— Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands regering, genom John E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, i egenskap av ombud, biträdd av Paul Lasok, QC,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske rådgivaren Thomas F. Cusack och Enrico Traversa, båda vid rättstjänsten, i egenskap av ombud,

med hänsyn till förhandlingsrapporten,

efter att muntliga yttranden har avgivits vid sammanträdet den 5 oktober 1995 av: käranden, företrädd av Andrew Thornhill och Roger Thomas, Förenade kungarikets regering, företrädd av Paul Lasok, biträdd av Melanie Hall, barrister, och kommissionen, företrädd av Thomas F. Cusack,

och efter att den 7 december 1995 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Value Added Tax Tribunal, London, har genom beslut av den 16 maj 1994, som har inkommit till domstolens kansli den 13 juni samma år, begärt att domstolen enligt artikel 177 i EG-fördraget skall meddela ett förhandsavgörande avseende flera frågor om tolkningen av rådets sjätte direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter — Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund (EGT nr L 145, s. 1, nedan kallat direktivet).

2 Dessa frågor har uppkommit i en tvist mellan, å ena sidan, Wellcome Trust Ltd (nedan kallat förvaltningsbolaget eller käranden i målet vid den nationella domstolen) i egenskap av ensam förvaltare av Wellcome Trust — en välgörenhetsinrättning i form av en "charity trust" och, å andra sidan, Commissioners of Customs & Excise (myndighet med ansvar för indirekta skatter, nedan kallad Commissioners) rörande en ansökan om avdrag för ingående skatt på försäljning av aktier i den mån som aktier avyttrats till förvärvare utanför Europeiska gemenskapen.

3 År 1924 övertog Wellcome Foundation Ltd (nedan kallad stiftelsen) verksamheten i apoteksbolaget Burroughs, Wellcome and Co., som de båda apotekarna Silas Burroughs och Henry Wellcome hade bildat år 1880 i form av ett enkelt bolag (partnership). Sir Henry Wellcome, som avled år 1936, anförtrodde i sitt testamente

förvaltningen av hela sin del i stiftelsen åt Wellcome Trust, i vilket förvaltarnas uppgift var att låta aktieinkomsterna komma forskning i veterinärmedicin, medicin och medicinsk historia till godo. I ett domstolsavgörande den 1 juni 1992 utsågs käranden i målet vid den nationella domstolen till ensam förvaltare i stället för de fysiska personer som tidigare hade haft denna uppgift.

4 År 1980 uppgick förvaltningsbolagets andel i stiftelsen till 250 miljoner UKL. År 1984 ansågs det rådligt att diversifiera investeringarna, då förvaltningsbolagets tillgångar dittills bestått av andelar i stiftelsen och av värdepapper som stiftelsen hade utfärdat.

5 År 1985 framlade Charity Commissioners (myndighet med ansvar för tillsyn över stiftelser för välgörande ändamål) en plan som innefattade tillstånd till avyttring av en del av det samlade innehavet av andelar i stiftelsen på villkor att förvaltningsbolaget behöll 50 procent av andelarna med rösträtt. I övrigt byttes andelarna i stiftelsen mot aktier i ett nybildat holdingbolag, Wellcome plc.

6 Den försäljning som ägde rum samma år inbringade 200 miljoner UKL, som användes för att genomföra andra investeringar.

7 I domstolsavgörande i juli 1987 utvidgades förvaltningsbolagets investeringsbefogenheter i betydande utsträckning. I avgörandet angavs emellertid att det ålåg

förvaltarna att göra allt vad som rimligen kunde göras för att avstå från handel då dessa befogenheter utövades.

8 Av beslutet om begäran om förhandsavgörande framgår även att förvaltningsbolagets investeringsportfölj i september 1991 uppskattades till 277 miljoner UKL. Under räkenskapsåret uppgick förvärven till 126 miljoner UKL och avyttringarna till 94 miljoner UKL. Omsättningen av värdepapper med fast avkastning om 44 miljoner UKL var större än omsättningen av aktier. Övriga tillgångar bestod av 632 miljoner aktier i Wellcome plc, vilkas värde uppskattades till 4 772 miljoner UKL, terminsdepåer om 57,5 miljoner, bankmedel och likvida medel om 12,5 miljoner UKL samt fordringar, förskottsbetalningar och överskjutande skatt om sammanlagt 4,2 miljoner UKL. Skulderna belöpte sig till 102 miljoner UKL, varav 92 miljoner hänförde sig till beviljade men ännu ej utbetalade bidrag. Utgifterna belöpte sig till 78 miljoner UKL, varav 61 miljoner hänförde sig till bidrag och 10 miljoner till direkt forskning. De samlade intäkterna uppgick till 90,2 miljoner UKL, varav 67,4 miljoner hänförde sig till utdelningen i Wellcome plc; utdelningen av börsnoterade värdepapper och ränteintäkterna uppgick till 13,7 miljoner UKL, räntan på terminsdepåer och bankmedel till 9,7 miljoner UKL. En förlust om 670 000 UKL uppstod till följd av försäljningen av aktier och andra värdepapper.

9 Den 2 mars 1992 lämnade förvaltningsbolaget och Wellcome plc i ett gemensamt tillkännagivande upplysningar om avyttringen av en ny post aktier i det sistnämnda bolaget (nedan kallat andra aktieförsäljningen). I domstolsavgörande den 30 april 1992 bifölls begäran om utvidgning av förvaltningsbolagets befogenheter att försälja värdepapper på villkor att förvaltningsbolaget behöll 214 951 378 aktier i Wellcome plc.

10 Eftersom den andra aktieförsäljningen ansågs vara för omfattande för att kunna ske på gängse vis, dvs. genom att ge allmänheten möjlighet att teckna aktier, tillgreps

den metod som kallas "book-building", som är en form av anbudsförfarande i vilket investerare har möjlighet att under viss tid i förväg lämna anbud på aktierna, varefter utbudets omfång och priset på aktierna bestäms med ledning av den efterfrågan som sålunda kommit till uttryck. Denna försäljningsmetod förutsätter att det finns lång tid för planering och att betydande arvoden utges till jurister, skatterådgivare och PR-experter, vilka måste anlitas för att transaktionen skall kunna genomföras.

11 Tiden för anbudsförfarandet började att löpa den 6 juli 1992 och upphörde fem dagar senare. 288 miljoner aktier såldes till ett pris av 8 UKL per styck, varav 33,22 procent till förvärvare utanför gemenskapen. Avsikten med försäljningen medelst anbudsförfarande var att samla tillgångarna för att återinvestera dem på ett mer diversifierat sätt. I föreliggande fall inbringade transaktionen 2,18 miljarder UKL. I likhet med vad som skedde år 1987 anförtrodde förvaltningsbolaget handhavandet av tillgångarna åt externa inrättningar, varvid det emellertid noggrant kontrollerade resultaten. Före den 15 september 1992 hade mer än 1,8 miljarder UKL investerats.

12 Av beslutet om begäran om förhandsavgörande framgår vidare att förvaltningsbolaget har befogenhet att investera i optioner och diverse andra instrument som i traditionell mening inte anses utgöra investeringar. Vid tidpunkten för sammanträdet utgjorde investeringarna i terminskontrakt och optioner mellan en och två procent av de samlade investeringarna. Dessa är av rent defensiv och icke-spekulativ beskaffenhet. Förvaltningsbolagets ekonomichef bevakar samtliga portföljer för att säkerställa att förvaltningsbolaget inte händelsevis har intressen i ett bolag som medför att förvaltningsbolaget är skyldigt att lämna upplysningar till någon tillsynsmyndighet.

13 Vid samma tid skedde en investering om ca 72 miljoner UKL i en fastighetsportfölj med kontor, affärslokaler och en lagerlokal. I fråga om vissa av dessa fastigheter valde förvaltningsbolaget att avstå från skattebefrielse enligt 1983 års Value Added Tax Act (1983 års mervärdesskattelag, nedan kallad 1983 års VAT Act), vilket är

möjligt enligt artikel 13 c a i sjätte mervärdesskattedirektivet. Förvaltningsbolaget har även investerat i riskprojekt med begränsad varaktighet och med begränsade åtaganden. Det uppbär slutligen räntor genom att direkt bevilja lån till institutioner och banker, vilket sker oberoende av investeringarna i värdepapper.

14 I skrivelse av den 11 mars 1993 begärde förvaltningsbolaget med stöd av artikel 17.3 c i direktivet återbetalning av ingående skatt om 297 832,65 UKL, vilken avsåg de kostnader som bestridits i samband med förberedelsen av den andra aktieförsäljningen och som av förvaltningsbolaget ansågs vara ekonomisk verksamhet i direktivets mening. Detta belopp uppgick till 33,22 procent av den sammanlagda skatt som erlagts med anledning av nyssnämnda kostnader och motsvarade den andel aktier som försålts till personer med hemvist utanför gemenskapen.

15 I artikel 17.3 c i direktivet föreskrivs att medlemsstaterna också skall medge varje skattskyldig person rätt till avdrag eller återbetalning av den mervärdesskatt som skall betalas eller har betalats med avseende på varor eller tjänster som har tillhandahållits eller kommer att tillhandahållas honom av någon annan skattskyldig person, i den mån varorna och tjänsterna används för:

"...

c) Någon av de transaktioner som är undantagna enligt artikel 13 B a och 13 B d punkterna 1-5, då kunden är etablerad utanför gemenskapen eller då dessa transaktioner är direkt kopplade till varor avsedda att exporteras till ett land utanför gemenskapen".

16 I enlighet med artikel 13 B d.5 i direktivet medges följande undantag:

"Transaktioner och förhandlingar med undantag av förvaltning och förvar rörande aktier, andelar i bolag eller andra sammanslutningar, obligationer och andra värdepapper, dock med uteslutande av följande:

— Handlingar som representerar äganderätt till varor.

— Sådana rättigheter eller värdepapper som avses i artikel 5.3."

17 Enligt artikel 2.1 i 1986 års VAT Act utgår mervärdesskatt för alla varuleveranser som sker i Förenade kungariket eller för alla tjänster som tillhandahålls där, såvitt det är fråga om en skattepliktig leverans eller prestation som utförts av en skattskyldig i samband med en av honom utövad verksamhet av ekonomiskt slag (business).

18 I beslut av den 20 mars 1993 avslog Commissioners nämnda begäran med motiveringen att de aktier och andra värdepapper som fanns i förvaltningsbolagets besittning innehades för välgörande ändamål och att ifrågavarande avyttringar inte ingick i utvecklingen av någon ekonomisk verksamhet i förvaltningsbolaget, utan i ett normalt förfaringssätt vid förvaltningen av investeringarna i syfte att finansiera välgörande verksamhet. Följaktligen ansåg de att den skatt som var hänförlig till de yrkesmässiga tjänster som förvaltningsbolaget hade tagit i anspråk i samband med avyttringen av andelarna inte utgjorde ingående skatt i den mening som avsågs i 1986 års VAT Act.

19 Förvaltningsbolaget överklagade detta beslut till Value Added Tax Tribunal i London. Enligt den hänskjutande domstolen avser frågan huruvida käranden är att anse som skattskyldig person, antingen i förbindelse med den verksamhet som

direkt avser den andra aktieförsäljningen eller i förbindelse med den allmänna investeringsverksamheten, varav denna avyttring utgör en del.

20 Mot denna bakgrund har Value Added Tax Tribunal, London, beslutat att förklara målet vilande till dess att domstolen har meddelat ett förhandsavgörande angående följande frågor:

"1) Omfattar begreppet 'ekonomisk verksamhet' i artikel 4.2 i direktiv 77/388/EEG försäljning av aktier och andra värdepapper som företas av en person som inte är fondkommissionär?

2) Kan det vara fråga om 'ekonomisk verksamhet' enligt artikel 4.2 när en person som inte är fondkommissionär säljer aktier till ett stort antal köpare samma dag, för vilket omfattande förberedelser under en längre period var nödvändiga?

3) Om fråga 1 och/eller 2 besvaras jakande: Skall avyttring av andelar av en sådan förvaltare anses ha skett genom en 'skattskyldig person i denna egenskap' i den mening som avses i artikel 2.1?

4) Är det för att besvara frågorna 1 och/eller 2 och/eller 3 av betydelse huruvida försäljningen av aktier och andra värdepapper är det huvudsakliga syftet med

den verksamhet i samband med vilken försäljningen sker? Om ja, hur skall man definiera denna verksamhet och dess omfång?"

Tolkningsfrågorna

21 Den nationella domstolen begär genom tolkningsfrågorna huvudsakligen besked om huruvida begreppet "ekonomisk verksamhet" i artikel 4.2 i direktiv 77/388 skall tolkas på så sätt att det omfattar verksamhet av det slag som är tvistigt i det mål som är anhängigt där och som består av köp och försäljning av aktier och andra värdepapper genom en förvaltare i samband med förmögenhetsförvaltningen i en stiftelse för välgörande ändamål.

22 Käranden i målet vid den nationella domstolen anser att denna fråga skall besvaras jakande.

23 Denne har anmärkt att även om de investeringar som görs av vanliga investerare inte omfattas av mervärdesskattereglernas tillämpningsområde, förhåller det sig annorlunda då investeraren i kraft av bolagsstadga eller fullmakt regelbundet gör investeringar för inbringande av intäkter eller för att öka kapitalet. Så skulle det förhålla sig i föreliggande fall.

24 Käranden i målet vid den nationella domstolen har i detta avseende förtydligat att förvaltningsbolaget i likhet med investeringsfonder eller pensionsfonder — beträffande vilka det i Förenade kungariket anses att investeringarna omfattas av mervärdesskattereglernas tillämpningsområde — måste säkerställa att kapitalet ökar i rimlig utsträckning. Detta skulle förutsätta en regelbunden försäljning av aktier och andra värdepapper.

25 Käranden i målet vid den nationella domstolen har tillagt att det för övrigt skulle strida mot principen om beskattningens neutralitet att belägga köp-eller säljtransaktioner med mervärdesskatt i fall då dessa genomförs av yrkesmän, men inte då de genomförs av en investerare i likhet med förvaltningsbolaget. Mervärdesskattereglerna måste tillämpas på all ekonomisk verksamhet oavsett dess natur och utan hänsyn till verksamhetens mål och resultat i sig. Det är utan betydelse om målet med verksamheten eller föremålet för denna är att genomföra investeringar eller att bedriva handel.

26 Särskilt vad gäller den andra aktieförsäljningen råder det enligt förvaltningsbolaget inte något tvivel om att den verksamhet som ägt rum är att betrakta som ekonomisk verksamhet. Om förvaltningsbolaget hade delat upp den försäljning som skedde under en enda dag på flera tillfällen under åren 1991 och 1992, skulle försäljningens regelbundenhet ha medfört att den verksamheten vore att betrakta som ekonomisk verksamhet. Den omständigheten att förvaltningsbolaget av tekniska skäl valde ett annat tillvägagångssätt skulle inte kunna medföra att den andra aktieförsäljningen upphör att vara av sådan beskaffenhet att den utgör ekonomisk verksamhet i direktivets mening. Följaktligen skulle en övergång av betydande värden som, i likhet med vad som förevarit i föreliggande fall, sker under kort tid utgöra ekonomisk verksamhet.

27 Vad sålunda anförts kan inte vinna bifall.

28 I artikel 2.1 i direktivet anges att mervärdesskatt skall betalas för leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster som sker mot vederlag inom landets territorium av en skattskyldig person i denna egenskap.

29 I enlighet med artikel 4.1 i direktivet avses med "skattskyldig person varje person som självständigt någonstans bedriver någon form av ekonomisk verksamhet som anges i punkt 2, oberoende av syfte eller resultat".

30 Enligt definitionen av begreppet ekonomisk verksamhet i punkt 2 i denna bestämmelse skall detta omfatta alla verksamheter av producenter, återförsäljare och personer som tillhandahåller tjänster, däribland gruvdrift och jordbruksverksamhet samt verksamhet inom fria yrken. I samma bestämmelse sägs även följande: "Utnyttjande av materiella eller immateriella tillgångar i syfte att fortlöpande vinna intäkter därav skall likaså betraktas som ekonomisk verksamhet."

31 Inledningsvis bör påpekas att även om förvaltningsbolaget inte verkar i Förenade kungariket i egenskap av fondkommissionär, vilket framgår av uppgifterna i beslutet om begäran om förhandsavgörande, är detta inte en omständighet som nödvändigtvis medför att det är uteslutet att en verksamhet, som i likhet med den i käranden i målet vid den nationella domstolen består av förvärv och avyttring av aktier och andra värdepapper, i förekommande fall kan anses vara ekonomisk verksamhet i den mening som avses i artikel 4.2 i direktivet; en bestämmelse som enligt domstolens rättspraxis (se dom av den 20 juni 1991, Polysar Investments Netherlands, C-60/90, Rec. s. I-3111, punkt 12) skall anses innebära att mervärdesskattereglernas tillämpningsområde är mycket omfattande.

32 Av samma rättspraxis följer emellertid att endast den omständigheten att en ägare utnyttjar sin äganderätt inte är tillräcklig för att ekonomisk verksamhet skall föreligga. Domstolen har fastslagit detta med anledning av ett holdingbolags innehav av aktier i andra bolag (se nyssnämnda dom i målet Polysar Investments Netherlands, punkt 13, och dom av den 22 juni 1993, Sofitam C-333/91, Rec. s. I-3513, punkt 12).

33 Då denna verksamhet inte i sig utgör ekonomisk verksamhet i direktivets mening, förhåller det sig på motsvarande sätt i fråga om verksamhet som består i att avveckla aktieinnehav, vilket kommissionen tydligt har påpekat.

34 I detta hänseende bör påpekas att käranden i målet vid den nationella domstolen förvaltar den förmögenhet som den delvis har i form av andelar i stiftelsen och i form av andra finansiella instrument. Investeringsverksamhet i den betydelse som beskrivits ovan består i huvudsak av förvärv och avyttring av aktier och andra värdepapper i syfte att maximera den utdelning eller avkastning av kapitalet som är avsedd att främja medicinsk forskning.

35 Av artikel 13 B d.5 i direktivet framgår visserligen att transaktioner och förhandlingar rörande aktier, andelar i bolag eller andra sammanslutningar, obligationer och andra värdepapper kan omfattas av mervärdesskattereglernas tillämpningsområde. Så förhåller det sig bland annat då sådana transaktioner sker i samband med värdepappersrörelse eller för att genomföra en direkt eller indirekt inblandning i ledningen av bolag i vilka vederbörande har gått in som delägare (se ovannämnda dom i målet Polysar Investments Netherlands, punkt 14). Såsom framgår av beslutet om begäran om förhandsavgörande är dock dylika transaktioner inte tillåtna för förvaltningsbolagets del, eftersom detta är skyldigt att göra allt vad som rimligen kan göras för att avstå från handel vid utövandet av sina befogenheter och därvid inte får inneha aktiemajoriteten i andra bolag.

36 Oberoende av om verksamheten i fråga liknar den som bedrivs av en investeringsfond eller en pensionsfond, bör slutsatsen såvitt avser artikel 4 i direktivet följaktligen vara att ett förvaltningsbolag, som befinner sig i en situation motsvarande den för vilken den hänskjutande domstolen har redogjort, skall anses vara begränsat till att handha en investeringsportfölj i likhet med en privat investerare.

37 I motsats till vad käranden i målet vid den nationella domstolen har hävdat kan för övrigt varken den omständigheten att en avyttring av andelar är mycket omfattande, såsom var fallet i fråga om den andra avyttring av andelar i målet vid den nationella domstolen, eller den omständigheten att rådgivningsfirmor anlitas i samband med en sådan försäljning, utgöra kriterier enligt vilka en privat investerares

verksamhet, som faller utanför direktivets tillämpningsområde, kan skiljas från den verksamhet som bedrivs av en investerare vars transaktioner utgör ekonomisk verksamhet. Bortsett från det faktum att betydande aktieförsäljningar kan ske genom privata investerare, innebär förvaltningsbolagets ståndpunkt att en transaktion först med hänsyn till investerarens behörighet och befogenheter skulle kunna anses vara ekonomisk verksamhet.

38 Principen om beskattningens neutralitet har inte den räckvidd som käranden i målet vid den nationella domstolen har gjort gällande. Om den innebär att all ekonomisk verksamhet skall behandlas på samma sätt, förutsätts även att ifrågavarande verksamhet kan betraktas som ekonomisk verksamhet, vilket emellertid inte är fallet här.

39 Om förvaltningsbolagets verksamhet betraktas som ekonomisk verksamhet i direktivets mening och rätten att dra av ingående mervärdesskatt således erkänns, skulle detta, såsom generaladvokaten har visat i punkt 27 i förslaget till avgörande, innebära att en investerare som förvaltningsbolaget gynnades framför andra privata investerare som för sin del inte får dra av ingående mervärdesskatt enligt artikel 17.3 c i direktivet i fall då avnämarna har säte utanför gemenskapen.

40 I betraktande av det ovan anförda är svaret på frågan huruvida försäljningen av aktier och andra värdepapper är det huvudsakliga syftet med den verksamhet i samband med vilken försäljningen sker utan betydelse för bedömningen av förvaltningsbolagets investeringsverksamhet enligt artikel 4 i direktivet.

41 Den nationella domstolens frågor skall således besvaras så, att begreppet ekonomisk verksamhet i artikel 4.2 i direktivet skall tolkas på så sätt att det inte omfattar verksamhet av det slag som är tvistigt i målet vid den nationella domstolen och

som består i köp och försäljning av aktier och andra värdepapper genom en förvaltare i samband med förmögenhetsförvaltningen i en stiftelse för välgörande ändamål.

Rättegångskostnader

42 De kostnader som har förorsakats Förenade kungariket och Europeiska gemenskapernas kommission, vilka har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

— angående de frågor som genom beslut av den 16 maj 1994 förts vidare av Value Added Tax Tribunal (London) — följande dom:

Begreppet ekonomisk verksamhet i artikel 4.2 i rådets sjätte direktiv 77/388/EEG av den 17 maj 1977 om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter — Gemensamt system för mervärdesskatt: enhetlig beräkningsgrund, skall tolkas på så sätt att det inte omfattar verksamhet av det slag som är tvistigt i målet vid den nationella domstolen och

som består i köp och försäljning av aktier och andra värdepapper genom en förvaltare i samband med förmögenhetsförvaltningen i en stiftelse för välgörande ändamål.

Edward Puissochet Moitinho de Almeida

Gulmann Jann

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 20 juni 1996.

R. Grass

Justitiesekreterare

D. A. O. Edward

Ordförande på femte avdelningen